

Franckesche Stiftungen zu Halle

Hugonis Grotii De Jure Belli ac Pacis Libri Tres

Grotius, Hugo

Jenae, 1680

CAPUT XVI.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

[urn:nbn:de:gbv:ha33-1-188571](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:ha33-1-188571)

cendam rati habitionem facti alieni valeret, quippe eum factum proprium nullum secutum esset, nisi aliquando Pœnus, Iberum transire volens, prohibitus à Romanis esset, eorumq; dicto Pœni paruisset. talis enim actus vim habet actus positivi, nec manet intra fines nude abnutivos. Qvod si Luctatii pactio plures habuisset partes, & ceteras partes à jure communi abeuntes observatas à Romanis semper apparet, jam satis firma esset conjectura probata pactionis.

4. Restabat hîc dicere aliquid de pactionibus, quas duces & milites non de eo, quod summi est imperii, sed de re privata sua aut sibi permissa faciunt: sed de his agendi oportunior erit locus, ubi ad ea, quæ in bello accidunt, perventum erit. L.III.c.XXII.

CAPUT XVI. De interpretatione.

De interpretatione. *Interpretatio. Intermentibus. 12. fol. 92. 15. c. 12.*

I. Quomodo promissa obligent exterius. II. Verba, si alia conjectura absint, intelligenda ex proprietate populari: III. Verba artis ex arte. IV. Conjecturis usum esse ex ambiguitate vocum ex specie repugnantia, aut quia se ingerunt. V. Ut ex materia: VI. Ex effectu: (loco: VII. Ex conjunctis, origine, aut etiam VIII. Quo pertinet conjectura ex ratione movente, quæ quando & quomodo locum habeat. IX. Distinctio significationum in laxas & strictas. X. Distinctio promissorum in favorabilia, odiosa, mixta, & media. XI. Rejuncta circa actus populorum aut Regum differentia contractuum bone fidei aut stricti juris. XII. Ex dictis distinctionibus significationum & promissorum regule formantur circa interpretationes. XIII. An sociorum nomine futuri veniant, & quatenus: ubi de fœdere Romanorum cum Asdrubale, & similibus controversiis.	XIV. Quomodo interpretandum, Ne aliter populus alterius injussu bellum gerat. XV. De illis verbis, Liberam fore Carthaginem. XVI. Quæ pacta personalia habenda, quæ realia, distinctionibus explicatur. XVII. Fœdus cum rege initum extendi ad Regem regno pulsum: XVIII. Non ad regnum invasorem. XIX. Promissum ei qui primus hoc fecerit, si plures simul fecerint, cui debeatur. XX. Conjectura se ultro offerens: aut extendit, & quando id fiat: XXI. Ubi & de mandato per aliud implendo: XXII. Aut restringit: id quod vel ex defectu originario voluntatis, qui colligitur ex absurdo. XXIII. Ex cessatione rationis unica. XXIV. Ex materia defectu; XXV. (Observatio circa conjecturas proxime dictas:) XXVI. Vel ex casus emergentis repugnantia cum voluntate: qui sumitur ex illicito; XXVII. Ex onere nimium gravi, habita ratione actus;

Bbb 3

XXIX. Ex

per pch.

XXIIX. Ex signis aliis, ut ubi partes scripti inter se committuntur.
 XXIX. Quæ tum regule observanda sint.
 XXX. Scripturam in dubio ad contractus validitatem non requiri.

XXXI. Regum contractus interpretatio nem ex jure Romano non sumere.
 XXXII. Verba conditionem acceptantis an offerentis magis spectanda, per distinctionem explicatur.

I.1.

† L. II. c. XII.

§. 3. n. 2.

De Off. I.

† L. II. c. VI.

§. 1. n. 1. c. IV.

§. 3. c. XI. §. XI.

(a) L. 3. c. 1.

§. 18.

† quia promissor
in promissum
suum transiit
per pactum a. abho
ret et ingratum et
frustrare
H. nam et Pacta
n. jura natura et
lib. 1. §. 24.
lib. 1. §. 24.
lib. 1. §. 24.

Ipsum, qui promisit, solum si spectamus, sponte id præstare obligatur, in-
 quod obligari voluit. In fide quid senseris, non quid dixeris, †† cogitandum,
 inquit Cicero. Sed quia interni actus † per se spectabiles non sunt, & certi a-
 liquid statuendum est, ne nulla sit obligatio, si quisque sensum, quem veller,
 sibi assignando liberare se posset, ipsa dictante naturali ratione, jus est ei, cui
 quid promissum est, promissorem (a) cogere ad id, quod recta interpretatio
 suggerit, nam aliqvi res exitum non reperiret: quod in moralibus pro im-
 possibili habetur. Hoc forte sensu cum de pactis egisset Iſocrates præscriptio-
 ne ad versus Callimachum, Ἰσῶ, inquit, νόμῳ κοινῷ πάντες ἀδρανῶς Νέμ-
 λωμυρ καὶ ὁμοῖοι, ut recte eum locum emendavit vir eminentissimæ eruditio-
 nis Petrus Faber, hac lege communi homines inter nos perpetuo utimur, nec Gra-
 ci tantum, sed & Barbari, ut paulo ante idem dixerat.
 2. Huc illud pertinet in antiqua fœderum formula apud Livium: Sine do-
 lo malo * utique ea hic hodie rectissime intellecta sunt. Rectæ interpretationis
 mensura est collectio mentis ex signis maxime probabilibus. Ea signa sunt
 duum generum, verba & conjecturæ alia: quæ aut seorsim considerantur, aut
 conjunctim.

Utiq; ea hic hodie rectissime intellecta sunt) Vota interpretanda ut commu-
 niter sumunt notant Hebræi ad Num. XXX.

II. Si nulla sit conjectura, quæ ducatalio, verba intelligenda sunt ex
 proprietate, * non Grammatica, quæ est ex origine, sed populari ex usu.

Frusta est igitur
artificium sententiarum
ad hoc ut Montali
in Epist. Provanali

Quem penes arbitrium est, & jus, & norma loquendi.
Stulto ergo perfidiæ effugio usi sunt * Locri, cum polliciti se pactis staturos,
 quamdiu terram hanc insisterent & capita humeris gestarent, terram calcea-
 mentis injectam, & aliorum capita humeris imposita abiecerunt, quæ se mo-
 do religione se possent exsolvere, quæ historia apud Polybium existat: ac simi-
 lis perfidiæ exempla aliqvi apud Polyænum, quæ transcribere nihil opus
 est, quia controversiam non habent. Ejusmodi fraudibus recte dixit Cicero
 adstringi non dissolvi perjurium.

Non Grammatica quæ est ex origine) Bene Procopius Vandalicorum I.
 ubi de voce agit fœderatorum: Ἐ καὶ τὰς περὶ τὴν ἐξουσίαν, ἐφ' ᾧ τίθενται
 ἡ κίβητις ἀφ' ἑνὸς τοῦ πρῶτου ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἀπὸ τοῦ ἐξουσιάρχου ἢ τῶν ἀπὸ
 τῶν ἡγε-
 τῶν.

L. 12. c. 4.

L. VI.

De Officiis

III.

S. i. n. i. A. opera vanda est ut verba habe.
aut effectum cap. 13 §. 20. n. 5.

S. 2. a) Similes quid narrant silebit in S. 2. b) Si electores virimos septem
virescentis dicto qui clamant factum. Nam necessarii et proprii grammaticis
et palam ipse uincens tam uastis et origine est sed popularis
deus, quod ut domus suo quidam ter, quod et origine est sed popularis
non adferant, paravit so caput dicit et uia. Si plebes vocamus par.
Ipsorum uter su pfectabatur, so caput magnificum et in ter tantum fuit
panda et aut inuicem inuicem aduicem in quatuordecim impera vo
sed ceteris terram fandi. Domini ficiantur et inuicem non et proprii
adiderat simile et eadem huc parti tate grammatica sed populari agna, Ba
neus est in caput domus, qui cum berga vocatur pagus impera et in
africam ingreditur in terra patet a elegans uobis est hageronidum docet.
rege istius loci ad pificandis pocios pagus Belgii et in uindicta eum ple
longa navigatione pectos, quantum in uindicta eum ple
corio bubale legere possit, quod eum
ingrasset, corio in hexagone parkes
visitas, longa meges patum qm peti.

erat occupavit Iust. Lib. 16 cap. 5. pr.
tertio deinde contigit simile casus in
insula Cejlor, portugalli in insulam
adventantes, eodem modo patresuras terram ad collocandum agrotu
terra a rege Cejlor, quatuor corio Bu.
buli tegere possent, ut humanitati me.
mor annis desideratis elorum, quo facto
portugalli discessit corio in minutissi.
mas partes speciosissimam occupasse Cam.
pum omnes hi casus uno laborare quip.
ba terra sunt intelligenda, de quibus vero
similiter facti cogitatum propositura
talis interpretatio minus expedit cuius
maxime argumentum norimbergenses.

sed cum a Marchione Brandeburgico
in visionibus franconicis Sylvan, missus
interrogaretur ipsum, an m. eub contractis cabatur in vias a. Conne in
veneratione comprehenderetur, iam veniam stareberg. ut paucos milia ad fa.
quibus auditis Marchio respondit regas pelucados mortuos prope unum ad fa.
do sic adhuc pati debere, vixit nem Marchionum

3. a) Casum nuperrimum habemus.
in ostensione videri nesci, tunc pa.
virescentes tunc sub vocalibus pa.
ciatis, intelligebatur tot, quod cum
tot plurimis mortuis humanis sup.
fuerat, ad hoc facti multos etia.
cabatur Conne a. stareberg m.
cam paucis intelligitur. Lento.
vum commonem legum, tunc cum
tot turcas odores adveniant, quip.
si torneati est repellitur. et m.
te gaud terminus paucis et
populani xpa expensas erat. alius
casus contigit in Clivia cum.
eo ebyz elector supplicat coti.
re esset statum, prius pro
propositum applicaretur, solenne
reparium et arguer. non pti
indicabat sed et dpa. 20 xpa
can jacebat Clivensis castro
applicabant pzi / pzi / pzi / pzi
nisi est. 21 xpa illud. etia.
et de aperta regi gallia in
prospici in Belgii xpa pti.
cabatur.

ῥέλασιν αἰθρώποι ἢ πρὸς θεὸν ἀνομιᾶσιν ὀλιγοῦντες, *longa dies non solet servare voces, in quibus primum data sunt. sensu vertuntur enim res ipsæ quæ volunt homines, vocabula illa primitus imposita rebus nihil curantes.*

Locri) Polybius lib. XII. c. 4. Simile quod Bæoti urbem Panactum Spartanis polliciti reddere, non stantem, sed everfam reddidere. Thucyd. V. & quod Mahumetes Sultanus, Eubœa capta, eum dissecuit cui, caput incolume fore promiserat.

+++

Sulto ergo perfidia effugio) Sic Leucippus, cum locum à Tarentinis in usum ad diem noctemque petitem repetentibus non redderet, interdum reposcentibus respondebat, si ad sequentem noctem peterent, se redditurum; at hosti ad diem sequentem referebat, Strab. lib. 6.

III. * In artium autem vocabulis, quæ populus vix capit, adhibenda erit artis cujusque prudentum definitio, ut quid sit majestas, quid patricidii, quæ ad finitivum statum referunt oratoris artis magistri. Vere enim dictum à Cicerone Academicarum primo: *Dialecticorum verba nulla sunt propria suis utuntur: & id quidem commune omnium sero est artium.* Sic si in pactis de exercitu dictum fuerit, definiemus exercitum esse eam militum multitudinem, quæ palam fines hosticos ausit invadere, nam passim opponunt historici id, quod furtim fit aut latrocinantium more, & quod iusto fit exercitu. Quare pro viribus hostium æstimandum, quæ copiarum exercitum faciant, Cicero exercitum vocat sex legiones & auxilia. Polybius Romanum exercitum plerumque ait constitisse sexdecim millibus Romanorum, viginti sociorum, at minor quoque numerus implere potest ejus nominis mensuram. Nam Ulpianus exercitui præesse eum ait, qui vel uni legioni cum auxiliis præest: id est, ut Vegetius exponit, decem millibus peditum, duobus millibus equitum. & Livius in octo millibus speciem ponit iusti exercitus. Pari modo de classe erit æstimandum. Sic * arx est locus, qui arcere hostilem exercitum ad tempus possit.

Parad. VI.

Lib. VI.

Ab. Sect. 1. 7. c. 20. q. 7.
L. 2. D. de his
qui not. infamia. de Re
Milit. Lib. III.
cap. I.

In artium autem vocabulis) Augustinus in rhetoricis: *Ut multa nova tam à technicis & mathematicis, quam à Philosophis cognominantur, accipere debemus non tam pro solito usu consuetudinis, quam pro conditione præcepti.*

Arx est locus, qui arcere hostilem exercitum ad tempus possit) Servius ad I. Æneidos: *Arces dictæ ab eo quod est arceo, quod inde hostes arcentur, hoc est prohibentur.*

IV. 1. Conjecturis assumtis opus est, ubi verba aut verborum complexio sunt *πλίσματα*, id est, plures significationes recipiunt. Hunc locum Rhetores vocant *ἐξ ἀμφιβολίας*: Dialectici subtilius, si in una voce sensus esse plures possent, *ἀμφωνίας*, si in complexione, *ἀμφιβολίας*. Similiter conjecturis opus est, quoties in pactis est *ἐναντιοφάνεια*, species quædam repugnantia. Tunc enim

πρὸς τὴν αἰτίαν ἀπὸ τοῦ ἀποδείξεως

- (a) L. 4. D. de
Constit. Princ.
c. ceterum. 3.
de Rescript.
† L. II. c. IV.
§. 14. n. 1.
(b) L. I. c. 3.
§. 18. n. 2.

enim conjectura querenda sunt; quæ partes alias aliis conciliant, fructu potest. nam si certa sit pugna, quod posterius inter contrahentes placuit, prioribus (a) derogabit: quia uno tempore nemo contraria potest voluisse; & ea natura est actuum, qui à voluntate pendent, ut novo actu voluntatis discedi inde possit, sive *μωνομερῶς ex parte una*, ut in lege & testamento, (b) sive conjunctim, ut in contractibus & pactis. Hunc locum Rhetores vocant *ἡ ἀντινομίας*. Et his quidem casibus verborum evidens obscuritas cogit recurrere ad conjecturas.

2. Interdum vero ipsæ conjectura ita evidentes sunt, ut sponte se ingerant, etiam contra receptiorem verborum significatum. Hunc locum Græci Rhetores vocant *ἡ ἐν τῇ ἡμετέρῃ ἀντινομίας*, Latini ex scripto & sententia scripti. Loci autem ex quibus voluntatis conjectura promuntur, præcipui sunt ex materia, ex effectu, ex conjunctionis.

com. V. * Ex materia, ut vox diei, si triginta dierum pacta sint inducia, non debet de diebus naturalibus, sed civilibus intelligi: id enim materiae congruit. Ita verbum donare sumitur pro transigere ex negotii qualitate. Sic armorum vox, quæ modo belli instrumenta, modo milites armatos significat, pro materia aut hunc aut illum in modum erit interpretanda. Ita homines qui reddere promisit, vivos non mortuos reddere debet, contra quam cavillati sunt Platæenses. Et ferrum deponere jussi, satis fecerunt, si gladium deponant, non & fibulas, quod Pericles argutabatur: & exitus ex urbe liber intelligi debet, ita ut & iter tutum sit, contra quam fecit Alexander. Et pars dimidia navium in divisione, integrarum intelligi debet, non sectarum, contra quam Romani Antiocho fecerunt. De similibus idem esto judicium.

Ex materia) Tertullianus de pudicitia: ex materia disti dirigendus est sermo. idem habet libro de Resurrectione Christi.

†††

Sed civilibus intelligi) Strab. l. 9. Hinc frivole negavit Cleomenes, cum ei perjurium exprobraretur, se una cum diebus noctes complexum esse: pactus enim cum Argivis aliquot dierum inducias, ubi explorasset, eos tertia nocte dormire induciis fretos, omnes ferè cum trucidavit, tum in vincula egit, Plutarch. in Apophth. Lacon.

Cavillati sunt Platæenses) Thucyd. l. 2. Alia duo exempla vid. ap. Hohnsdorff. in Prompt. Exempla. ad Sext. Præcept. Rubr. Punire libidinis. p. 545. seq. Antiocho fecerunt) per Q. Fabium Labeonem Valer. Max. lib. 7. cap. 3. ex empl. 4. ferè in fin. De dimidia parte sectorum armorum, quam Campani hostibus obtulerunt vid. Dn. Pufend. de J. N. & G. l. 5. c. 12. §. 7. cum Polyan. l. 6.

Idem esto judicium.) Sic Pontifex Leo X. præcedente salvo conductu Joannem Paulum Bajonum Ducem ad se vocavit, & caput ei amputari jussit, eique fidem salvi conductus violatam conquerentem respondit: securum iter veniendi, non autem reverendi se concessisse. Guicciard. lib. 13. Histor. Mattheae. de Sin & rat. jur. l. 1. c. 4. n. 21. & seqq. Aliud recenset Arum. ad A. B. Disc. l. 1. b. 20. de Stephano Poloniæ Rege, qui fide data

Potko

- † L. II. c. XXI.
§. 5. n. 3. in fin.
& L. III. c.
XXI. §. 16.

§. 4. N. J. A. J. nemo eorum voluisse
censendus est qui cum ipius volun-
tate pugnet. vel ut §. 22 dicitur
potius nemo censendus est oculo ab
seda ratio absurditas n. involuntarius
particulari erroris contra
tam rationem

§. 4. N. J. b) si adhuc in arbitrio
nostro relicto prius pertinet hic casus
protagorā protagoras juris praeceptor
suo didicimus, docendam, quando hic
casum promanare in foro obtenturus
esset, cum eam tempore facti rem
peritum videret discipularum, petebat
minervae. Euathelus respondebat, cau-
satus se etiam in divitiis et
casum obtinere posset, res ergo
revertens ad iuriam hoc facto.
Euathelus respondit protagorā, si
casum obtinens, se ipse non dabe-
re minervae, quoniam iudex pro.

§. 5. A. J. Cap. 1. 3. c. 25. §. 18 pro quo pronuntiasset si causa cadaver
negat n. omnia cum effectu sunt multo minus ipse quicquam daberet.
intelligenda contra hoc principi quia etiam in divitiis et casum
ut selegi perirent in tradenda iam obtinere posset. 24 quid ser-
visus. Bona quā est. et daz.
daxit nunc mulierem sera. geram proinde vobis suam esse.
cigine, nō trachonem omnes. nesci perferam, in generali n.
arbores exiderent, ocellatam eloqueretur nemo quod seum voluit
autem angelis reliquas. trahit
hic n. et casus. paffendoffio de censendus est qui cum
propositus de dactis paffendoffio voluntate pugnet. Sic apud pauli
tom, abruis; sic si ana latum in epist. ad Titum. i. v. 12. Ep.
rudis aliam noctem rapinam carceres omnes, mea va-
petes, pro gaudeo is pronuntiandum esse esse asserens, ipse prope-
paffendoff pro priori deponit. si iust mendat, quia propriam
p paffendoff legis tangat. h. cap. exegit censendus est personam
§. 6. quā est spectare foeminarum
commode. potius em potest rep-
toris, et mihi contrariam satis
videtur, quippe populi legis est non.
compulsa hic ut illi foeminae
ut univarsa largi humano, aliqui
secundum foemini non compulsa.
puzhai raptori sed per pro.
nam ejusdem alio magis pe-
necesse fieri illi imminere posset.

S. 6. a) Similis exceptis. nro gnu
2 in primi paupercationis ch
lis cum Belgis 1842 regem
se cum legem provinciae franc
ra gorda cum me carum jam
jila subvenerat

Porkovam, militum Ducem inusitate fortitudinis ad se evocatum capitis damnavit. Hæc pertinet, capitiola formula salvi conductus: ibitis, redibitis, non capiemini: ubi comma ante non locatum jus revertendi complectitur, post non verò positum capturam minatur. Rhamistius quasi iurjurandi memor, non ferrum, non venenum in sororem & patrum expromisit, sed projectos in humum & veste multâ graviqve opertos necavit, *Tacit. lib. 12. annal. cap. 47.* Albertum Francorum Comitem à Ludovico Bavarò Imperatore obfessum Otto Moguntinus Pontifex in fraudem pellexit, cum illum ad Imperatorem deduxisset, datâ fide, nisi Imperatori conciliaretur, se in arcem pro Alberto reverfurum. Pontifex egressus limen Arcis, simulavit se, nescio quid, omisisse, ut in arcem rediret, ac eodem momento exiret: Albertus igitur ad Imperatorem profectus, ab eo jure comprehensus pœnas dedit: & cum fidem imploraret, Pontifex se in arcem revertisse, nec officium deseruisse contendeat. Ludovicus XI. Francorum Rex Ludovico de Luxemburg ad supplicium quæsitò amicè, sed tamen callidè, scripsit: se tanti viri capite plurimum indigere. Plura alia hæc facientia collegit *Bodin. de Rep. l. 5. cap. 6. ferè per tot. jung. Menoch. de Arbitr. Jud. cas. 336. num. 11. Corp. 268. Prax. Crim. part. 2. q. 112. n. 8. Bald. cons. 414. fol. 5.* Fraude quoque usus fuit Ludovicus Thuringiæ Landgravius, Salius dictus, juxta *Hermesf. F. J. P. c. 31. n. 40. in fin. Edit. prior.* in constructione arcis Wareburg prope Isenacum. Mons, in quo arx sita est, erat Domini de Francostein, ubi cum veneretur Landgravius Ludovicus, arcis ibi struendæ cupiditate accensus, ex suâ ditione finitimâ nocte terram eò deportari fecit, ut in suo ædificare videretur: accusatus autem à Domino soli coram Imperatore, se in suo ædificare dixit, quod jussus probare invenit 12. Equestris ordinis homines, qui cum eo consensu monte en'es in terram, quæ illuc congesta fuerat, figebant, jurabantque, se in Landgraviî terrâ condidisse gladios, sicque arcis ædificationem continuavit, contra *L. cum usum fructum. 24. §. Labeo. 2. D. Quib. mod. usufr. amitt.*

VI. Ex effectu, in quo præcipuum est, si vox ex usu receptione sumpta effectum post se traheret à ratione alienum. In ambigua enim voce ea potius accipienda est interpretatio, quæ vitio caret. Itaque non admittenda Brasi-dæ cavillatio, qui pollicitus agro Bœoto se decessurum, negabat agrum Bœotum esse, quem exercitu insideret, quasi de bellica possessione, non de finibus antiquis ea vox intelligenda esset: quo sensu inanis fuerat pactio.

††† Negabat agrum Bœotum esse) Similia causabatur Alexander apud *Curtium lib. 4. cap. 11. num. 19.* Darii legatis respondens: Conditiones pacis, quas fertis, si accipero, victorem eum (Darium) faciunt. Quæ post Euphraten sunt, liberaliter donat, ubi igitur me adsumini? nempe ultra Euphraten sum. Summum ergo dotis, quam promittit, terminum castra mea transeunt. Hinc me depellite, ut sciam vestrum esse, quod ceditis.

VII. * Conjecta sunt, aut origine, aut etiam loco. Conjecta origine sunt, quæ ex eadem voluntate profiscuntur, etiam aliò loco & occasione dicta, unde conjectura nascitur, quia in dubio voluntas creditur sibi fuisse consentiens. Sic apud Homerum, quod dictum erat inter Paridem & Menelaum ut victori Helena cederet, ex posterioribus ita erit exponendum, ut victoris demum intelligatur, qui alterum occideret. Rationem reddit Plutarchus: οἱ δὲ μάται τὸ μὲν δὲν ἀποφασίζοντες ἐχόντων ἀποδείξαι, τὸ δὲ ἀποφασίζοντες ἐδούρτες: iudices accedunt ei, quod minus ambiguum est, omisso eo, quod est obscurius.

Conjecta sunt aut origine aut etiam loco) Bene Augustinus contra Adimantium c. 4. Particulas quasdam de scripturis eligit, quibus decipiant im-

Ccc

peri-

Everh. in Lo-
co ab absurdo.
8. L. In ambi-
gua. 19. D. de
Legibus.
Thuc. IV.

First. p. 385.

Everh. in Lo-
co à conjunctura
duarum leg. in eod.
Iliad. γ & δ major.
L. III. c. XX. *secund.*
S. 43. n. 1.
Plut. symp. IX.
q. 13.

peritos, non connectentes, quæ supra & infra scripta sunt, ex quibus voluntas & intentio scriptoris possit intelligi.

L. scire. 13. §.
aliud. 2. D. de
Exc. Tutor.

IX. Inter ea, quæ & loco conjuncta sunt, vim præcipuam habet ratio legis, quam cum mente multi confundunt, cum unum sit ex iudiciis, quibus mentem venamur. Est tamen inter conjecturas hæc validissima, si certo constet, aliqua ratione tanquam causa unica voluntatem fuisse motam, nam sæpe rationes non plures: interdum & præter rationem voluntas semet ex vi libertatis suæ determinat, quod ad obligationem producendam sufficit. Hoc modo donatio ob nuptias facta vim non habebit, si nuptiæ secutæ non sint.

Ratio legis) Cicero pro A. Cæcinnæ: non alia est ratio juris in hoc genere duntaxat, utrum me tuus procurator desererit, qui legitime procurator dicitur omnium rerum ejus, qui in Italia non sit, absque reipublicæ causa, quasi quidem pænæ dominus, hoc est alieni juris vicarius: an tuus colonus, aut vicinus, aut client, aut libertus, aut quisvis, qui illam vim defectionemve tuo rogatu aut tuo nomine fecerit.

Significatio sonica con- IX. Ceterum sciendum est, voces multas habere significationes plures, alteram strictiorem, alteram laxiorem; quod multis ex causis evenit, aut quia specierum uni nomen generis adhæret, ut in vocibus cognationis & adoptionis, item in nominibus masculinis, quæ etiam pro communibus sumi solent, ubi desunt communia, aut quia usus artis latius patet, quam usus popularis, ut mors in jure civili ad deportationem producit, cum apud populum aliud significet.

Mors in jure civili ad deportationem producit) Vide Guicciardinum libro XVI. ubi de pactis Caroli V. ad Mediolanensem Ducatum pertinentibus sermo.

X. Simul notandum est, eorum, quæ promittuntur, alia esse favorabilia, alia odiosa, alia mixta, aut media. Favorabilia sunt, quæ æquivalentem in se habent, & quæ communem spectant utilitatem, quæ quo major est atque latius patet, eo major est promissi favor, ut eorum, quæ ad pacem faciunt, major quam ad bellum, & belli ob tuitionem suscepti major, quam alius de causis. Odiosa sunt, quæ partem alteram tantum, aut plus altera onerant, quæ pœnam in se continent, & quæ actus faciunt irritos, & quæ de prioribus aliquid immutant. Quod si mixtum sit aliquid, ut mutans quidem priora, sed pacis causa, id, pro magnitudine boni aut mutationis, modo favorabile, modo odiosum censebitur, ita tamen, ut ceteris paribus favor censeatur potior.

Cl. in l. Non
possumt. 12. D.
de Legibus.

XI. Discrimen actuum bonæ fidei & stricti juris, quatenus ex jure est

§. 12. n. 2. b) illa causa non est
favorabilis, quia communem utili-

§. 12. n. 1. a) in infinita locutio habenda
pro universali in materia recipiendi
si vera pro particulari et contra
genus vera sit, nota v. hic regulas
a Grotio hic traditas non in ad.
verborum interpretationem pertinet
sed ~~est~~ signorum quorum con-
suetudo applicari posse §. 20 n. 1. §. 12. n. 2. c) quia cum nullus

§. 12. n. 2. d) odiosa n. cum injunctum inter se continet
ria conjuncta esse possunt. Cetero verabiles ergo injuriam
Regi Belgica tempore belli huius regnantis. L. 3. c. 20. §. 41.
nisi quo Imperator Belgas dilectos.
et fideles exhibuit, in quod a Bel-
gic rejectum fuit, licet n. voces tales
generaliter possent capi, contextus
in non sunt. vi. citatis principia
ad. subditos, unde Libricioni huius
significatio meta guidati imperii
inhæserunt.

est Romano, ad jus gentium non pertinet. Potest tamen aliquo sensu huc aptari, ut scilicet, si quibus in regionibus actus aliqui formam quandam habeant communem, ea, quatenus immutata non est, actui inesse intelligatur: in aliis autem actibus, qui per se sunt indefiniti, qualis est donatio, & liberalis, promissio, magis stetur dictis.

XII. i. His positis, hæ tenendæ sunt regulæ. In non odiosis sumenda verba secundum totam proprietatem usus popularis, & si plures sint, eam, quæ latissima est; quæ est, ut masculinum sumatur pro genere communi, & indefinita locutio pro universali. Sic verba hæc, unde quis dejectus est, etiam ad eum restituendum pertinebunt, qui vi vetitus est ad suum accedere. nam vox laxius sumpta fert eam significationem, ut recte Cicero pro A. Cæcinnâ disputat.

L. 3. §. 8. D. de Vi & Vi armat.

*q. d. nota n. c. 22
in jura conj. n.
L. 3. c. 26. §. 5.
5. 5.*

†††

Pro genere communi) Vid. l. 84. l. 201. l. 204. de Verb. signif.

2. In favorabilioribus, si is, qui loquitur, jus intelligat, aut peritorum, juris consilio utatur, verba laxius sumenda, ut etiam includant significationem artis, aut quam lex dedit. * Ad significationes autem plane improprias non recurrendum, nisi aliqui absurdum aliquid, aut pacti inutilitas sequeretur. Ex contrario verba etiam strictius quam fert proprietatis, sumenda erunt, si id necessarium erit ad vitandam iniquitatem vel absurditatem: at si non talis est necessitas, sed manifesta æquitas vel utilitas in restrictione, subsistendum erit intra arctissimos terminos proprietatis, nisi circumstantiæ aliud svadeant.

L. c. II. §. 7.

n. 6 h. c. XVI.

§. 20. n. 1.

Bart. in l. Si is,

qui pro cento,

re. 15. D. de U-

sucap.

Covar. III. # 227.

Var. c. 3. n. 5. c. 2.

Tiraq. in Le. c. 1.

gib. connubia in.

Gl. 5. n. 15. # 227.

Ad significationes autem plane improprias non recurrendum, nisi aliquoties absurdum aliquid aut pacti inutilitas sequeretur) vide exemplum in L. cum vi-

rum. 16. C. de Fideicommissis.

3. In odiosis vero etiam sermo figuratus aliquantulum admittitur, quo onus vitetur. Itaque in donatione & juris sui remissione verba, quantumvis generalia, restringi solent ad ea, de quibus verisimiliter est cogitatum. Et in hoc rerum genere occupatum nonnunquam id demum intelligitur, quod spes sit posse retineri. Sic auxilia promissa ab una tantum parte intelligitur deberi impendiis ejus, qui postulat.

Barb. IV. conf. 92.

†††

Eius qui postulat) Hinc regulariter omnis protectio fieri debet sumptibus clientis non protectoris, Martin. Rumel. in not. ad A. B. Carol. IV. p. 2. D. 5. th. 14. ibi- que Myler. in addit. p. 525. & seqq. & fusissime Moger. de Advocat. Armat. cap. 14. num. 326. & seqq. pag. 365. & seqq. licet etiam protector valde pingve habeat honorarium, id. num. 435. vel ille in bello pro clientibus suscepto succumbat, id. num. 440: Sed tamen præter expensas, damnum in exhibitâ tuitione illatum, clientis protectori rescarcire non tenentur, id. num. 450.

Ccc 2

XIII. 1.

XIII. 1. Illustris est quæstio, sociorum nomine veniant tantum, qui erant fœderis tempore, an & futuri, ut in fœdere factio inter populum Romanum & Carthaginensem post bellum de Sicilia: *utrimq; populi socii ab utroq; populo tui sunt.* Hinc Romani inferebant, etiam si fœdus cum Asdrubale ictum de Ibero amne non transeundo nihil ipsis prodesset, quod Carthaginenses id ratum non habuissent, tamen si Carthaginenses factum Annibalis, oppugnantis Saguntinos, quos post fœdus Romani socios adsciverant, probarent, bellum indici ipsis posse, tanquam fœdere violato. Rationes ita

Lib. XXI, c. 19.

Hist. I. III.

Livius exponit: *Satis cautum erat Saguntinis, sociis utrorumq; exceptis. nam neq; additum erat iisque, qui tunc essent, * nec, ne qui postea assumerentur. & cum assumere novos liceret socios, quis æquum censeret, aut ob nulla quæquam merita in amicitiam recepi, aut receptos in fidem non defendi, tantum ne Carthaginensium socii aut sollicitarentur ad defectionem, aut sua sponte desciscerent recipere?* Quæ ferme ad verbum de Polybio sumpta apparet. Quid dicemus? Quin verbum sociorum & strictam illam de iis, qui erant fœderis tempore, & ampliorem alteram significationem, quæ ad futuros quoque porrigitur, recipere possit salva ratione recti sermonis, dubitandum non est. Utra ergo præferenda sit interpretatio, ex regulis ante traditis erit videndum: secundum quas dicimus, futuros non comprehendendi, quia agitur de fœdere rumpendo, quæ odiosa est materia, & de adimenda Carthaginensibus libertate, eos, qui injuriam ipsis fecisse crederentur armis cogendi, * quæ libertas est naturalis, nec temere abdicata censetur.

Nec, ne qui postea assumerentur quod additum in pace Peloponnesiacæ inter Lacedæmonios & Athenienses. Thuc. lib. V.

Quæ libertas est naturalis, nec temere abdicata censetur Romani Samnitibus Sidicinos bello petere volentibus, petentibusque, ut id per Romanos fieri liceret, responderunt, nihil intercedi quo minus Samniti populo pacis bellicque liberum arbitrium sit. Livius lib. IIX. In Antiochi fœdere est: *si quis sociorum populi Romani ultro bellum inferrent Antiocho, vim ei arcendi jus esto: dum ne quam urbem aut belli jure teneat, aut in amicitiam accipiat.* Livius XXXIIX. Polypius in excerptis legationum 35.

2. Ergo Romanis adsciscere in societatem Saguntinos, aut adscitos defendere non licuit? Imo vero licuit, non ex vi fœderis, sed ex jure naturali, quod fœdere non erat abdicatum: ita ut Saguntini apud utrosque eo essent loco, quasi nihil de sociis convenisset: quo casu nec Carthaginenses contra fœdus erant facturi, si in Saguntinos arma moverent, quæ iusta arbitrentur, nec Romani, si eos defenderent. Planè sicut Pyrrhi tempore inter Carthaginenses & Romanos convenerat, ut si eorum populorum alter cum

Polyb. Hist. I. III.

Pyrr-

§. 13. N. I. a) Romani rectius factum
fuisse n. Jugurthinis supplicis non.
talibus quae novam materiam inter
Romanos et Carthaginienses praebat.
belli, praeter defensorem esse fave-
retilam, ad hoc reice. Romanos facile
ss. semper pace aliquos exini, alias
nullus fuit fortis bellorum. qd. vero
hic non factum, alias inanis pax
pacificatione posset aliqui in pr.
tensionem sumi. vix defecit quod fa-
tum nostro saeculo a gaud. optip.
portugallia auxilia mirabant contra
hispaniam.

S. i. 4. As bellum regiarum excludit.
quia solus nobis et illa paret
in casibus necessitatibus sui privatus.
se. in civitate. omnis utitur
ut, se defendere sing. re.
pellere, quia necessitas ipsum libe-
rat a metu. ~~extra~~ privatum et
principem sui quos et huius propter
necessitatem ingruentem et illa
reus desolvi

Pyrrho fœdus faceret, ita faceret, ut jus auxilia mittendi ei, quem Pyrrhus bello impeteret, saluum maneret. Non dico, justum utrinq; bellum esse potuisse: sed nego, pertinuisse hoc ad fœderis violationem: quomodo in quæstione de auxilio Mamertinis misso à Romanis distingvit Polybius, an justum lib. I.

Nego pertinuisse hoc ad fœderis violationem) Procopius Persicorum II. *Ἡ Φα-
σκέ τε ὡς αὐτὸς ἐ λέγει τὰς Περσῶν τε καὶ Ῥωμαίων ἀπονδᾶς, ἐπεὶ αὐτὸν εἰς ταύ-
τας ἀδὲ τε ἐγγὺς ἐστὲν ἑαυτῶν.* dicebat Alamundarus rex Saracenorum, non violari a
se, quæ inter Persas Romanosq; conventis inscriptus esset.

3. Et hoc ipsum est, quod Corcyrenses apud Thucydidem dicunt Athe-
nienſibus, licere ipsis sibi auxilia mittere, nec obſtare, quod Athenienſes ha-
bebant cum Lacedæmoniis fœdus, quando per id fœdus novos socios adſci- Ibidem.
ſcere liceret. Atq; eam ſententiam ſecuti ſunt Athenienſes poſtea, imperato
ſuis, ne in Corinthios pugnarent, niſi ubi ii deſcendere pararent hoſtiliter in
Corcyram, aut in aliquod ſolum ditionis Corcyrenſium, ne ſcilicet fœdus
rumperent. Non pugnat autem cum fœdere, ut quos alii offenderent; hi
defenderentur ab aliis, * manente de cetero pace. Juſtinus de his tempori-
bus agens: *Inducias, quas proprio nomine condixerant ex ſociorum perſonarum
pebant, quippe quaſi minus perjurii contraherent, ſi ferentes ſociis auxilia potius,
quam ſi aperto prælio dimicaſſent.* Sic & in oratione de Haloneſo, quæ inter
Demoſthenicas legitur, apparet pace quadam Athenienſium cum Philippo
cautum, ut, quæ ea pace non comprehenderentur Græciæ civitates liberæ
eſſent: ſi quis vim inferret, defendere eas in pace comprehenſis liceret. Et
hoc quidem exemplum eſt in fœdere æquali.

Manente de cetero pace) Sic poſt tempora memorata Corcyrenſes decre-
vere *Ἀθηναίους μὴ ἑὺμαχοὶ εἶναι μετὰ τοῖς ἑπικείμηναι, Πελοποννησίοις ἢ Φίλοις*
Velle ſe Athenienſibus ex pactis ſocietatem armorum præſtare, & cum Lacedæmo-
niis ſervare amicitie jura.

XIV. 1. In fœdere inæquali ponemus alterum, ſi convenerit, ne alter
fœderatorum injuſti alterius bellum gerere poſſit; quod poſitum fuiſſe in
fœdere Romanorum & Carthagenenſium poſt bellum † Punicum ſecundum, *† L. II. c. XV. §.*
ſupra memoravimus, ſicut & poſitum fuit in fœdere Macedonico cum Ro-
mānis ante Perſeum regem. Cum belli gerendi nomen & ad omne bellum
pertinere poſſit, & ad id, quod inferitur, non quod repellitur, in dubio arctio-
rem hîc ſignificatum ſumemus, ne nimium coarctetur libertas.

XV. Ejusdem generis eſt illud, quod Romani promiſerant * liberam
fore Carthaginem: quod quanquam ex natura actus de pleniffima poteſta-
te intelligi non poterat, (belli enim ſuſcipiendi jus & alia quædam pridem
Ccc 3 omi-

h. l. c. 9. §. 7.

†† l. II. c. 3.

§. 4.

omiserant) aliquam tamen illis relinquebat libertatem, & minimum tantam, ut alieno imperio urbem sedibus transferre non tenerentur. Frustra ergo vocem Carthaginis urgebant Romani, dicentes civium multitudinem †† non urbem significari: (quod quancquam improprium concedi potest, ob attributum, quod civibus magis quam urbi convenit.) Nam in voce, liberam relinqui, *ἀντόνομον*, ut Appianus ait, manifesta erat captio.

Liberam fore Carthaginem) Diodorus Siculus sic refert excerpto legationum 27. mansura illis νόμους, ἡρώων, ἱερῶν, τάφους, ἐλευθερίαν, *leges, religionem, sacra, sepulchra, libertatem.*

XVI. 1. Huc & illa frequens quaestio referenda est de pactis personalibus ac realibus. Et siquidem cum populo libero actum sit, dubium non est, quin quod ei promittitur sui natura reale sit, quia subiectum est res permanens. Imo etiamsi status civitatis in regnum mutetur, manebit foedus, quia manet idem corpus, etsi mutato capite, & ut supra † diximus, imperium, quod per regem exercetur, non definit imperium esse populi. Excipiendum erit, si appareat causam fuisse propriam ei statui, ut si liberae civitates libertatis tutandae causa foedus contrahant.

†††

Ut supra diximus) Addantur ea, quae notavimus ad l. I. c. 3. §. 7. At si cum rege contractum sit, non statim personale erit censendum foedus: nam, ut recte dictum est à Pedio & Ulpiano, plerumque persona actio inseritur, non ut personale pactum fiat, sed ut demonstretur, cum quo pactum factum est. Quod si adiectum sit foederi, ut perpetuum sit, aut factum in bonum regni, aut cum ipso & successoribus: sicut solere adjici in foederibus, καὶ τοῖς ἐκγόνοις & posteris ait Libanius in defensione Demosthenis, aut ad tempus definitum, jam satis apparebit reale esse. Tale videtur fuisse foedus Romanorum cum Philippo Macedonum Rege, quod, cum Perseus ejus filius ad se pertinere negaret, bellum eo nomine exortum est. Sed & alia verba, & ipsa interdum materia conjecturam suppeditabunt non improbabilem.

Foedus Romanorum cum Philippo Macedonum rege) Livius libro XLII. praesumitur ratio habita prudentiae & pietatis ejus quicum agitur. Vide Parut. libro V. & VII.

3. Quod si pares sint utrumque conjecturae, supererit, ut favorabilia credantur esse realia, odiosa vero personalia. Foedera pacis causa facta aut commerciorum favorabilia sunt. Quae belli causa, non odiosa omnia, ut quidam censent, sed *ἐπιμαχίαι*, id est, foedera tuendi se causa propius ad favorem accedunt, *ἐξυμαχίαι* magis ad onera. Ad quae accedit, quod in foedere ad bellum quodvis praesumitur ratio habita prudentiae & pietatis ejus, quicum agitur, ut qui non modo non injuste, sed nec temere bellum suscepturus videretur.

4. Quod

§. 16. N. J. 2. Legatum ante de-
cessionem in concordatibus Belgii
provinciis, cum ut Gallia provin-
cia, abrogata non sit, non
provinciis a reliquis coeque
veteris provinciae non gaudebat
propter ut Gallia non erat
provinciae, ex illa decessu ad for-
matum Belgiam rediit. Sola
residua quae omnes et pro post-
eritate ad concordatorem re-
dierunt, quibus invito erat.
abrogata. L. S. C. G. S. G.

4. Quod vero dici solet, societates morte finiri, huc non adfero: pertinet enim hoc ad societates privatas, & juris est civilis. Jure ergo an injuria
 * Fidenates, * Latini, Etrusci, Sabini à federe discesserint, mortuis Romulo, Dec. lib. I.
 Tullo, Anco, Prisco, Servio, dijudicari à nobis recte non potest, cum non, conf. 22.
 existent federum verba. Cui non dissimilis est illa apud Justinum contro-
 versia, an civitates, quæ Medorum tributariæ fuerant, mutato imperio con-
 ditionem mutassent. Spectandum enim, an in conventionem fidem Medorum
 elegerint. Minime vero admittenda est Bodini argumentatio, fœdera ad re-
 gum successores non transire, quia juramenti vis personam non exeat. Pot-
 est quippe juramenti obligatio personam tantum obstringere, & ipsa promif- Lib. V. c. ult.
 sio obligare hæredem.

Fidenates) Vide Dionysium Halicarnassensem libro III.

Latini) de Appulis & Latinis, idem eodem libro III. de Turno Hordea-
 nio & Latinis, idem libro IV. Ammianus libro XXVI. Persarum rex ma-
 nus Armeniis injectabat, eos ad suam ditionem ex integro vocare vi nimia prope-
 rans, injuste; causando quod post Joviani excessum, cum quo fœdus firmaverat,
 & pacem nihil obstrare debeat, quo minus ea recuperaret, quæ ante ad majores suos
 pertinuisse monstrabat. Similia de Justiniani pactis cum Saracenis vide apud
 Menandrum Protectorem. Adde quæ Helvetii causantur post mortem Henri-
 ci III. apud Thuanum libro XCVII. in anno cIo l. LXXXIX. vide & insignem
 locum apud Camdenum in anno cIo l. LXXII. ubi de fœdere antiquo Gal-
 lorum cum Scotis.

†††

Juris est civilis) Rectius ii faciunt, qui cum Dn. Johann. à Felden. h. l. statu-
 unt, contractum societatis, in amicitia quippe fundatum, contrahentes amicos requirere,
 adeoque naturaliter morte socii finiri. Amicitia enim cum persona in specie contracta
 in hæredes non transfertur, sed cum personâ interit: & quamvis soleamus aliquid bene-
 volentia etiam liberis amicorum exhibere, non tamen in intimam amicitiam eosdem
 semper recipimus. Aliter respondet Hahn. in not. ad Vvesenb. P. pro Soc. num. 11. Notari,
 inquit, in iis potest, quod dicitur morte solvi societas, juxta Grot. de J. B. & P. l. 2. c. 16.
 §. 16. nec esse ex jure natura, nec gentium, sed civili Romano. Pro quo est, quod hæres
 communiter succedat in jus defuncti, quodque idem receptum in societate vectigalium,
 l. 59. l. 63. §. 8. pr. soc. Attamen hoc eodem jure ob publicam utilitatem constitutum
 fuit, add. dd. II. Alioquin nec contra jus naturale, sed præter est finitio societatis per mor-
 tem: tum quia idem in mandato; tum quia fides & industria electa in hoc contractu re-
 spuit translationem ad hæredes.

5. Neque enim verum est, quod sumit, fœdera jurejurando veluti firma-
 mento inniti, cum plerumque in ipsa promissione fatis sit efficacia, cui majo-
 ris religionis causa jusjurandum additur. P. Valerio Consule juraverat plebs
 Romana, conventuros se jussu Consulis. Mortuo illi succedit L. Quintius
 Cincinnatus. Cavillantur Tribuni quidem, quasi non teneretur religione
 popu-

populus. Sequitur Livii iudicium: *Nondum hæc, quæ nunc tenet seculum, negligentia Deum venerat: nec interpretando sibi quisq. iurjurandum & leges apertas faciebant, sed suos potius mores ad ea accommodabant.*

XVII. Sane cum rege initum foedus manet, etiam si rex idem aut successor regno à subditis sit pulsus. Jus enim regni penes ipsum manet, utcumq. possessionem amiserit: quo pertinet Lucani illud de Senatu Romano:
non unquam perdidit ordo

Mutato sua jura loco,

†††

Utrumq. possessionem amiserit) Vi enim dejectus periade habetur, ac si possideret, quum improba ac violenta possessio possessori suo prodesse non debeat. Atque hoc ad alios quoque, qui majestatis *αὐδλογον* & superioritatem territorialem habent, uti sunt status Imperii Romano-Germanici utiliter applicari potest, non tantum quoad ipsam ditionem, sed etiam quoad jura sessionum & vota respectu ditionis competentia. Sic tunc Hermann, *Herm. Fascic. Jur. Publ. cap. 6. num. 34.* Rudolphus Palatinus Elector, Ludovici Imperatoris offensam metuens, quod suo suffragio Austriacum sublimare voluerit, atque in Angliam fugiens, ideo dignitatem & vocem Electoralem non perdidit. Nec etiam, cum Balduinus Trevirensis vi Episcopatum Trevirensis occupasset, ideo Henricus Electorali jure destitutus fuit. Hinc tota die videmus, quemadmodum Principes vi dejecti, aut alias prætensionem in quandam regionem foventes mordicus retinere solent titulos; quod & olim non infrequens fuisse, exempla passim loquuntur.

L.I.c.IV. §. 18.
L.II.c. 4. §.
pen.
Liv. l. XXXIV.

XIX. Contra, si alieni regni invasor, volente vero rege, aut oppressor populi liberi, antequam sufficiens populi consensus accedat, bello impetatur, nihil eo fiet contra foedus: quia * hi possessionem habent, jus non habent. Et hoc est, quod Nabidi dicebat T. Quintius: *Amicitia & societas nobis nulla tecum, sed cum Pelope rege Lacedæmoniorum iusto ac legitimo facta est.* Qualitates autem istæ in foederibus regis successoris, & similes, jus proprie significant, & odiosa est invasorum causa,

Hi possessionem habent, jus non habent) Sic Valens non accepit excusationem Gotthorum regis, qui Procopio purpuræ invasori auxilia se misisse dicebat. excusationum vanissimam dicit Ammianus libro XXVII. Apud Græcos scriptores eadem historia, sed sub Scytharum nomine. ita enim Gotthos vocabant. Sic Justinianus negabat foedus se rupturum cum Gizericho factum, si Gelimerem bello impeteret, qui iusto regi Ildericho cum regno libertatem eripuerat. Vide Cardinalem Tuschum pp. verbo Tyrannus concl. 309. n. 6, Cacheranum decif. LXXIX. num. 35,

XIX. Traçaverat olim Chrysippus hanc quæstionem, an præmium promissum ei, qui primus ad metam pervenisset, debeatur utrique si simul pervenerint, an neutri. Et sanè * vox primi ambigua est, nam aut eum significat, qui omnes antecedit, aut quem nemo. Sed virtutum præmia favorabilia sunt, verius est concursuros ad præmium, quoniam liberalius * Scipio,

S. 18. a) Si Cromwellius rex notat.
 audiri ne parlamentum superius
 conseruaret, quasi non potuisset delectare
 tamquam rex parlamentum, quod
 delectis tamquam proleptis, puto ergo.
 Si alicuius et confilio fuisse factam
 et ablatum ne regis titulo
 uteretur, ipse nullum iam ad
 regem habere, inuentioni n. causa.
 Lissa

S. 19. a) ut primi generis leges
 capienda, si aut eam significat qui
 antecessis omnes, et ad quem nemo
 antecessis sui ut primogeniti capi
 et e. g. a. - Mathiam ubi dicitur
 Mariam sepe nisse primum filiam
 h. e. qm nemo antecessis, non pos.
 hoc generari aliqui fuisse ab ea ut christas primogenitus eam
 qm nemo antecessis

§. 20. n. 2. a) quāz res cum effu-
tu capienda, ut pignora et, si
legati ultra res communi in nota-
biles alias nūc singulas esse in
eorum privilegio, et si sine effecta
esset, data et penitus innotet in
de jure omnes finis innotabilis.

§. 20. n. 3. b) Carineis tunc vo-
cat ejusmodi interpretationes, Jacai.
res h. e. contra verum sensum su-
praviam sensum extirpantes, uti hic
est exemplum ne locus maris.

pio, Cæsar, Julianus his, qui pariter muros ascenderant, solida præmia tribuerunt. Et hæc quidem dicta sunt de interpretatione ea, quæ verborum significationi propriæ vel impropriæ aptatur.

Vox primi ambigua est Vide Albericum de Rosate de Statutis, q. 106. & 107.

Scipio) Capta Carthagine Nova in Hispania.

XX. 1. Est & aliud interpretandi genus, ex conjecturis, extra significationem verborum, eorum scilicet, quibus promissio continetur: idque duplex; vel extendens, vel coarctans. Sed quæ extendit interpretatio, difficilius procedit, facilius, quæ arctat. Nam sicut in rebus omnibus, ut effectus non sequatur, satis est, unam deesse causam; ut nascatur, omnes convenire oportet: ita & in obligatione conjectura extendens obligationem non temere admittenda est: multoque hic difficilius, quam in casu, de quo supra dicebamus, ubi verba largam aliquam significationem, etsi minus receptam, admittunt. Nam hic, extra verba promittentia, conjecturam quærimus, quæ valde certa esse debet, ut obligationem inducat, nec ratio similis sufficit, sed oportet eadem sit; nec id semper satis est, ut dicamus, ex ratione faciendam extensionem: quia, ut modo dicebamus, sæpe ratio ita movet, ut voluntas tamen sit causa per se sufficiens, etiam sine ratione illa.

2. Ut ergo talis extensio recte fiat, opus est, ut constet, rationem, sub quam venit casus, quem volumus comprehendere, esse causam unicam & efficacem, quæ promittentem moverit, eamque rationem ab eo consideratam in sua generalitate, quia alioqui promissio futura fuisset iniqua aut inutilis. Hæc quoque pars tractari solet à Rhetoribus in loco *ἡ δὲ πρὸς ἡμᾶς ἀναγκαῖα, cuius speciem unam ponunt*, quoties semper eandem sententiam dicimus: sed & alter locus *ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν* per ratiocinationem huc pertinet: nimirum ubi ex scripto ducimus, quod scriptum non est, ut loquitur Quintilianus. Et quæ à Jurisconsultis traduntur * de his, quæ in fraudem fiunt.

De his, quæ in fraudem fiunt) Bene Seneca excerptis controversiarum. VI. 3. Circumscriptio semper crimen sub specie legis involvit, quod apparet in illa, legitimum est: quod latet, insidiosum. Quintilianus controversia CCCXLIII. Neg, enim unquam decurritur ad hanc legem (nempe de circumscriptione), nisi cum rectum ius nequitia occlusum est. Exemplum habes apud Plinium, historiæ naturalis libro XII. c. 3. quippe etiam lege Stolonis Licini incluso modo iugurum & ipso sua lege damnato, cum substituta filii persona amplius possideret. est eadem historia apud Valerium Maximum IIX. c. VI. 3. vide aliud exemplum apud Tacitum Annalium XV. c. 19. de fictis adoptionibus. Aliud in Novella Emanuelis Comneni quæ est in iure Græco-Romano.

3. Exemplum sit in pactione, ne quis locus muris cingatur, facta eo tempore, cum non aliud esset muniendi genus. Is locus ne aggere quidem

Ddd

cingi

Everh. in Loco à ratione legis ad restrictionem; & in Loco à ratione legis ad extensionem.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

† §. XII. h. c. n. 2.

Lib. I. & II. de
Orat. Bruto,
& pro Cæc.

cingi poterit, si satis constet, prohibendi muros unicam fuisse causam, ne mureretur is locus. Vulgo solet exemplum adferri de conditione, si posthumus sit mortuus, ab eo scripta, qui posthumum omnino expectabat, ut sententia dispositionis producatur ad eum casum, si is posthumus natus non esset, quia constet voluntatem loquentis motam fuisse consideratione non exituræ proliis: quod ipsum non apud Jurisconsultos tantum, sed & apud Ciceronem, & Valerium Maximum invenire est.

In pactione ne quis locus muris cingatur, facta eo tempore cum non aliud esset muniendi genus) Fuscus Arellius in Controversia, quæ est apud Senecam decima libro II. hunc enim animum fuisse sine dubio iuramentum, ut vi non dederentur, cum illud quod caverint, ne morte dividerentur.

Apud Ciceronem) Etiam de Inventione II.

4. Cicero causam hanc adfert oratione pro Caccinna: *Quid? verbis satis hoc cautum erat? minime, quæ res igitur valuit? voluntas: quæ si tacitis nobis intelligi posset verbis omnino non uteremur: quia non potest, verba reperta sunt, non quæ impedirent, sed quæ indicarent voluntatem.* Mox in eadem oratione dicit idem jus esse, ubi perspicitur * una atque eadem causa æquitatis, id est rationis, quæ sola moverat: Ita interdictum, unde in me videjeceris hominibus coactis armatisve, locum habere adversus omnem vim, quæ ad caput & vitam pertineat. *Ea enim, inquit, plerumque fit per homines coactos armatosque: quæ si alio consilio, eodem periculo facta sit, eodem jure esse valuerunt.* In declamatione patris Quintiliani exemplum hoc est: *Cader videtur significare sanguinem & ferrum: si quis alio genere homo fuerit occisus, ad illam legem revertemur. Si inciderit in latrones, aut in aquas præcipitatus, si in aliquam immensam altitudinem defectus fuerit, eadem lege vindicabitur, quæ ille, qui ferro percussus sit.* Similis est argumentatio Isæ oratione de Pyrrhi hereditate, cum ex eo, quod testamentum Attica lege vetitum esset fieri filia invitata, infert, ne adoptionem quidem ea invita permitti.

Una atque eadem causa æquitatis) Sic in sponsam alterius adulterium committi probat Philo de specialibus legibus, addita causa: αἰ γὰρ ὁμολογίας τοῖς γάμοις ἰσχυροῦνται. Idem valent sponsalia quod nuptia. Sic in lege per Mosem data sub bovis nomine intelliguntur omnia animantia mansueta: sub nomine putei fossa quævis, Exodi XXI, 28, & 35, Chaffaneus Catalogo Gloriæ mundi V. parte confid. 49.

Lib. I. c. XIII.

XXI. Atque hinc solvenda est celebris illa quæstio, quæ & apud Gellium est de mandato, an impleri possit non per idem, sed per aliud æque utile aut utilius, quam erat id, quod mandator præscriperat. Id enim ita demum.

etiam contra intentionem prohibentis
esse, si d. esse prohibendum ex
ea regione transportare in aliam.
aliquis h. vult oves nullo vasa
esse h. interpretatio qua esse.
contra intentionem prohibentis qua.
fuit ne urbs seu regio cadaverio
poliamur

§ 21. a) non licet necesse a me.
h. mandatis, quod ei videri
ne per simile esse, licet
voluntatem sua in testamentis per
simile to propter. impleri e. g. pecunia
legatum subiectis, non licet dare

pariterque quia alias nihil con-
stat esse in se humeris.

§. 21. b) generalis semper particulari
ora; quia per speciem ipsam
detegatur generale & confusa, omni-
speciem v. certum possum, speci-
aliter ergo magis obligant quia
quippe hae confusa sunt proporia.
non generalis adita sit clausula
omni speciem expressio nitam pr-
titer, hanc tam sed de casu pr-
titerium in articulo varietati.
bus inter hispanum et gallicum.
1896 circa mandatum legationum
hispanorum de formula omni no-
do apud doctrinam in regni.
situationibus casu. 40.

num licet, si constet, quod præscriptum erat, non præscriptum fuisse sub speciali sua forma, *sed sub consideratione generaliore. quæ aliter quoque obtineri possit: quomodo eum, qui fidei jubere erat iussus, mandare posse creditori, ut tertio pecuniam numeret, à Scævola responsum est. Ceterum ubi de eo non satis constat, retinendum est, quod apud Gellium eo loco legitur, dissolvi imperantis officium, si quis ad id, quod facere iussus est, non obsequio debito, sed consilio non desiderato, respondeat.

L. ult. D. Mandati.

Sed sub consideratione generaliore) Quintilianus controvers. CLVII. *Servi quædam liberius sub bona mente faciunt, & aliquando indicium fidei putant pretio emta mancipia non paruisse.* Exemplum habes in excerptis legationum in illa parte, quomodo legationes obeundæ accipiendæque sint; & in iis, quæ Johannes Justinianeorum ducum unus fecit contra Belisarii verba, Gotthi-
corum II, & IV.

†††

Apud Gellium est) Exemplum apud Gellium l. c. ita se habet: Crassus, quum in Consulatu obtineret Asiam provinciam, & circumfidere oppugnareque Leucas oppidum pararet; opusque esset firmâ atque procerâ trabe, quâ arietem faceret, quæ muros ejus oppidi quateret: scripsit ad magistrum *ἀρχιτέκτονα* Moleatenfium sociorum amicorumque populi Romani, ut ex malis duobus, quos apud eos vidisset, uter major esset eum mittendum curaret, tum magister *ἀρχιτέκτων* comperto, quamobrem malum desideraret, non, uti iussus erat. Majorem, sed quem esse magis idoneum aptioremque faciendo arieti, facilioremque portatu existimabat, minorem misit. Crassus eum vocari jussit; & quum interrogasset, cur non quem jussu misisset, causis rationibusque, quas discitabat, spretis, vestimenta detrabi imperavit, virgisque multum cæcidit; corrumpi atque dissolvi officium omne imperantis ratus, si quis ad id, quod facere iussus est, non obsequio debito, sed consilio non desiderato respondeat.

Sub speciali sua formâ) Specialis enim mandati forma si non, præsertim in bello observaretur, de facili, ut ipse Grotius confitetur, dissolveretur imperantis officium. Laudantur igitur à *Valer. Maxim. lib. 2. capit. 7. exempl. 6.* Posthumius Tubertus Dictator & Manlius Torquatus Consul; quorum ille filium, injussu suo præsidio progressum, hostibusque suis victorem securi feriri jussit: hic vero filium quod provocatus à Geminio Metio Duce Tusculanorum ad dimicandum se ignaro descenderat, gloriosam victoriam & speciosa spolia referentem abripi à lictore, in & modum hostiæ mactari voluit: satius esse judicans, patrem forti filio, quam patriam militari disciplina carere. De Q. Fabio, Magistro equitum *vid. Grot. l. 1. c. 3. §. 11. n. 2. in not.* Consentit cum hoc jus nostrum Justinianum in l. 3. §. 15. ff. de *Re Milit.* ubi ille, qui in bello rem à duce prohibitam fecit, aut mandata non servavit, capite punitur, etiam si res benè gesserit. Parcendum tamen Capitaneo, si pro re natâ & ex novâ superveniente causâ mandato Ducis non obtemperavit, quæ causâ ipsam Ducem tempore belli latebat, per textum singularem & juxta *Gail. de Pac. Publ. l. 1. c. 4. n. 29.* mente tenendum, in *L. si homin. 30. ff. Mandat.*

Sed sub consideratione generaliore) Maxime si mandato, vel instructioni ut vocant, generalis illa clausula inserta sit: Reliqua tuæ prudentiæ & discretionis committimus: Atque hoc in specie *Gail. l. 1. c. n. 30. & seqq.* diligenter pro Legatis, Oratoribus & Commissariis Principum observandum vult, quod ex causâ nova, quæ committentem

Ddd 2

late-

latebat, quandoque ex tempore pro re natâ, limites mandati sui pro utilitate & in rem Domini excedere possint. Quamvis tutius sit, si tempus & occasio ferant, super novâ & incidenti causâ committentem consulere, ne, si res aliter opinione cadat, ipsi Oratores in vitâ, honoris & bonorum periculum ob non acie servatum mandatum adducantur, cum mandati fines, præsertim in negotiis principalibus, diligenter custodiendi sint, l. 5. princ. ff. Mandat.

interpretatio facienda
re ad abis fac
sis et volent
certum est
Da n. 14
Gell. N. A. l. 5.
et lo.
XXII. Restringens interpretatio extra significationem verborum, quæ promissionem continent, aut ex defectu petitur originario voluntatis, aut ex casus emergentis repugnantia cum voluntate. Defectus voluntatis originarius intelligitur ex absurdo, quod aliqui evidenter sequeretur; ex cessatione rationis. * quæ sola plene & efficaciter movit voluntatem; & ex materiæ defectu. Primum in eo fundamentum habet, quod nemo credendus est velle absurda.

receptio est
benigna interpretatio
facienda
ut
carba fons
causa repert
si n. 14
bo qua videret
n. 14
Paschali. lega-
ser
re
re
inter
ver
Jonas.
Quæ sola plene & efficaciter movit voluntatem) Exemplum in L. 6. Adigere. §. 2. quamvis D. de Jure Patronatus.

XXIII. Secundum ex eo, quod contentum in promissione, ubi ratio talis additur, aut de ea constat, non consideratur unde, sed quatenus sub ea ratione venit.

XXIV. Tertium, in eo quod materia, de qua agitur, semper intelligenda est observari animo loquentis, etiam si verba latius pateant. Hæc quoque interpretandi ratio à Rhetoribus tractatur in loco *ubi pntis ngy Alvolas*, & titulum habet, cum dicitur non semper eadem sententia.

XXV. 1. Sed de ratione notandum est, sub ea comprehendi sæpe quasdam res non secundum existentiam, sed secundum potentiam moraliter consideratam, quæ ubi locum habet restrictio facienda non est. Sic si cautum fit, ne exercitus aut classis aliquo ducatur, non poterit duci, etiam animo non nocendi. Quia in pactione non certum damnum, sed periculum qualecunque spectatum est.

2. Solet & hoc disputari, an promissa in se habeant tacitam conditionem, si res maneant, quo sunt loco: quod negandum est, nisi apertissime pateat, statum rerum præsentem in unica illa, quam diximus, ratione inclusum esse. Sic passim in historiis legimus, legatos à suscepto itinere domum rediisse deferta legatione, quod res ita mutatas intelligerent, ut tota legationis materia aut causa cessaret.

XXVI. 1. Repugnantia casus emergentis cum voluntate solet & ipsa ab oratoris artis magistris referri ad eum, quem dixi, locum *ubi pntis ngy Alvolas*. Est autem duplex: nam aut voluntas colligitur ex naturali ratione, aut ex alio signo voluntatis. Dijudicandæ voluntati ex naturali ratione Aristoteles, qui hanc partem accuratissime tractavit, propriam virtutem tribuit in intellectu *γνώσις*, siue *ἐν γνῶμοσίν*, id est, equi prudentiam, in vo-

lun-

§. 23. a). Ergo Josephi fratres. fratres.
notum fratres hanc projectionem in fo-
ram connatarum.

§. 24. a). Si in die festo natus
licet. armato natus, 2. a.
obviam tumetum in licet §. aff.
qui alius talis est, qui pro na-
tura sua. videtur atque. §. 24.
Si prohibitum in nocta cum se-
cibus natus, 2. a. qui tali-
bera possit, a. natus se causa
cum facit propius §. reg. metum.
n. semper intelligenda est offer.
van. arino logarithm. metas
nimium damni emergenti.

§. 26. R. I. a). Declarationem.
falsam aliquid ad legem non per-
tinet quibus n. legem ^{nunc} ~~congru~~
sed declarat in statutum, ubi
homicidam alii non videtur
defensorum. 2. a. istam causam.
It. huc. conclus. 512.

Iustate verò *invenitur*, id est, *equitatem*, quam sapienter definit, correctionem ejus, in quo lex deficit ob universalitatem: quod ad testamenta quoque & pacta suo modo referri debet. Nam quia casus nec prævideri omnes possunt, nec exprimi, ideo libertate quædam opus est eximendi casus, quos qui locutus est, si adesset, eximeret: non tamen temere; id enim esset dominum se facere actus alieni; sed ex sufficientibus iudiciis.

In quo lex deficit ob universalitatem Seneca IV. controversia 27. in lege, inquit, nihil excipitur, sed multa, quamvis non excipiantur, intelliguntur, scriptum legis angustum est. interpretatio diffusa. quædam verò tam manifesta sunt, ut nullam cautionem desiderant.

2. Certissimum indicium est, si quo casu sequi verba illicitum esset, id est pugnans cum naturalibus aut divinis præceptis. Talia enim, cum obligationis capacia non sint, eximenda sunt necessario. Quædam, ait Quintilianus pater, etiam si nulla significatione legis comprehensa sint, natura tamen excipiuntur. Ita, qui promisit depositum gladium reddere, non reddet furenti, ne aut ipsi periculum creet, aut aliis innocentibus. Sic nec reddetur res deposita ei, qui deposuit, si dominus eam repetat. Probo, inquit Tripho-
nius, hanc esse justitiam, quæ suum cuique ita tribuit, ut non distrabatur ab ullius persone justiore repetitione. Ratio est, quia ut alibi notavimus, introducti semel domini ea vis est, ut rem domino cognito non reddere omnino injustum sit.

XXVII. 1. Secundum erit indicium, si verba sequi, non quidem per se & omnino illicitum sit, sed quæ rem assumanti nimis grave atque intolerabile: sive absolute spectata conditione humanæ naturæ, sive comparando personam & rem, de qua agitur, cum ipso fine actus. Sic, qui rem ad dies aliquot commodavit, intra eos dies repetere eam poterit, si ipse valde egeat: quia actus tam benefici ea est natura, ut non credendus sit quisquam ad magnum suum incommodum se voluisse obligare. Sic qui auxilium federato promisit, excusabitur, quamdiu ipse domi periclitatur, in quantum copiis opus habet. Et concessio immunitatis vectigalium & tributorum intelligitur de quotidianis & anniversariis, non de iis, quæ summa necessitas exigit, & quibus care-
re res publica non potest.

Concessio immunitatis) Vide Rosenthalium de Feudis, cap. V. conclus. LXXIX, n. 2. Heig. illustrium XIX, n. 26. part. I. Cothmannum cons. XI, 22. Clarum, §. Feudum XXI, n. 2. L. 4. Andreæ Knich. de Vestitis pactis, part. II, c. 5. num. 20. Henricum Bocer. de collectis, cap. IV, 12.

†††

Ad magnum suum incommodum) Huc faciunt verba Antonini in L. Ade. 3. C. Locat. ad quæ vid. Brunnem. in Comment. & ad Inst. §. fin. h. t. Ex. 20.

Ddd 3

2. Ex

2. Ex quibus apparet, nimis laxè dictum à Cicerone, non servanda promissa, quæ sint iis, quibus promiseris, inutilia, nec si plus tibi noceant, quam illi prosint, cui promiseris. Nam an res utilis sit futura ei, cui promissa est, judicare promissor non debet, nisi forte in casu furoris, de quo supra § diximus: & ut promissum promissorem non obliget, non satis est quodlibet nocuum in promissorem, sed tale oportet sit, * quod pro natura actus credi debeat exceptum. Sic qui operas vicino ad dies aliquot promissit, non tenetur, si eum morbus fonticus patris aut filii detineat. Et hoc rectè Cicero de Officiis primo: *Si constitueris te cuipiam advocatum in rem præsentem esse venturum, atque interim graviter egrotare filius cæperit, non sit contra officium non facere quod dixeris.*

Quod pro natura actus credi debeat exceptum) Vide Carolum Molinæum ad consuetudines Parisienses tit. I. §. 2. gl. IV. n. 3. Ferd. Vasquium de successione creatione libro II. §. XIX. n. 80. Antonium Fabrum rerum in Sabaudia judicatarum libro IV. tit. 30. Zazium in L. stipulatio hoc modo. 61. n. 3. de Verborum obligationibus. Adde c. 25. quemadmodum. de Jurejurando, & Alciatum ad c. 28. cum contingat. Eodem titulo.

3. In eundem sensum accipiendum, nec ultra trahendum est, * quod apud Senecam legimus: *Tunc fidem fallam, tunc inconstantie crimen audiam, si cum omnia eadem sint, quæ erant promittente me, non præstitero promissum, alioqui quicquid mutatur, libertatem facit de integro consulendi, & meam fidem liberat.* Promissi advocacionem: postea apparuit per illam causam præjudicium in patrem meum queri. promissi me peregre una iturum: sed iter infestari latrociniis nuntiatur. In rem præsentem venturus fui: sed eger filius, sed puerpera uxor tenet. Omnia esse debent eadem quæ fuerint cum promitterem, ut promittentis fidem teneas. Omnia intellige pro actus ejus, de quo quæritur, natura, ut jam modo exposuimus.

Quod apud Senecam legimus) ejusdem hæc sunt, capite XXXIX. lib. IV. de beneficiis: *Ad cœnam, quia promisi, ibo, etiamsi frigus erit. surgam ad sponsalia, quia promisi, quamvis non concoxerim. sed non si febricitavero sponsum descedam, quia promisi: sed non si spondere in incertum jubebis, si sis co obligabis. Subest inquam tacita exceptio, si potero, si debebo, si hæc ita erunt. Effice ut idem status sit cum exigitur, qui fuit cum promitterem. desistere levitas non erit si aliquid intervenit novi. quid miraris, cum conditio promittentis mutata sit mutatum esse consilium: eadem mihi omnia præsta & idem sum. Vadimonium promittimus, tamen deseritur. Non in omnes datur actio, deserentem vis major excusat. Uti sepe hoc effugio Angli, vide Camdenum in anno c1510 XCV. tum in controversia cum Batavis, tum in altera cum Anstiacis.*

XXIX.

De Benef. l.
IV, c. 35.

§. 24. N. 3. a. exemplum habuimus.
in historia Belgica, cum Belgiam
bellum gerens cum hispanis, El-
sabetta regina anglia miserat.
Ducem suum concessum cum
suo valido exercitu, ut belgio ad-
iuvaret, interim cum angli-
censis se gerens, Belgi pro-
prium hanc anglia indicent
præstari huius rei. reddebatur.
sed premebat ipsos. articulos.
cum Elisabetha inter, ut.
Conseilium omnium Belgarum
conflicti intercessit, igitur cum
aliter a potestate se libe-
rare non posset Syndicus
hollandia edictum edidit.
hoc consilium dedit, oportere
adhuc unum consilium institui
generalium statum in quo

XXIIX. Diximus, alia quoque esse posse signa voluntatis, quæ ostendant casum eximendum. Inter ea signa nihil validius est, quam verba alio loco posita, non ubi directe pugnant, quæ est *ἀντιλογία*, cuius supra meminimus, sed cum velut insperato ex ipso rerum eventu inter se committuntur, quam Rhetores Græci vocant, *τὸ ἐκ ἀπροσδοκῆς μάχην*.

XXIX. 1. In hac disceptatione, utra pars scripti, cum ex casu sit colligenda, prævalere debeat, regulas quasdam ex antiquis auctoribus * Cicero posuit, quæ, ut spernenda ne utique sunt, ita mihi non suo ordine videntur collocata. Nos eas hunc in modum digeremus: * Ut quod permittit, cedat ei, quod jubet: quia, qui permittit aliquid, ita permittere videtur, nisi aliud quid obset, quam de quo ibi agitur: ideoque, ut ait Scriptor ad Herennium, plus valet sanctio permissione. Ut quod faciendum est certo tempore, ei præferatur, quod quo vis tempore fieri potest: unde sequitur, ut plerumque pactio vetans vincat jubentem, quia pactio vetans obligat ad quodvis tempus, jubens non item, nisi aut tempus sit expressum, aut jussio tacitam prohibitionem contingat. Inter eas pactiones, quæ supradictis qualitatibus pares sunt, ut præferatur, quod magis est peculiare, & ad rem propius accedit: nam solent specialia efficaciora esse generalibus. & in prohibitionibus, ut quæ pœnam adjunctam habet, ei, quæ pœnavacat, & quæ majorem pœnam minatur, ei, quæ minorem, præferatur. Tum vero, ut superet quod causas habet aut magis honestas, aut magis utiles. Extremo loco, ut, quod postremo dictum est, vincat.

Cicero posuit) de Inventione secundo, & ibi Marius Victorinus.

Ut quod permittit, cedat ei, quod jubet) Quintilianus declamatione,

CCCLXXIV. Semper potentior lex est, quæ vetat, quam quæ permittit. Donatus Phormione Acti I. Scen. 2. Bene jubet, minorem enim vim habet ea lex, quæ aliquid permittit, quam illa, quæ aliquid jubet. vide Ciceronem Verrina II. & quæ habet Connanus libro I. c. 9.

2. Illud ex superioribus hic repetendum est; pactorum juratorum eam esse vim, ut intelligi debeant secundum receptissimam proprietatem, & ut omnes restrictiones tacitas, & ex natura rei non omnino necessarias, quam maxime repudiant. Quare & si juratum pactum cum non jurato pugnet certo eventui, * præferendum erit cui adest jurisjurandi religio.

Præferendum erit cui adest jurisjurandi religio) Acontius apud Ovidium:

Promisit pater hanc: hæc & juravit amanti:

Ille homines, hæc est testificata Deam:

Hic metuit mendax, hæc & perjura vocari.

Num dubitas, hic sit major an ille metus?

*Scriptura n.
est de reser-
tia Ap. Mithr.*

*et occisi n.
hac reser. p.
valan Liv. l. XXXIV.
cap. 34.*

XXX. Solet & hoc vari, an in dubio contractus perfectus censeretur debeat; antequam scriptura confecta sit, & tradita. Nam id Murena caufabatur adversus ea, quæ inter Syllam & Mithridatem convenerant. Mihi apertum videtur, ni aliud convenerit, * credendum, scripturam adhiberi, ut monumentum contractus, non ut substantia ejus partem. Alioqui exprimi id solet, ut in induciis cum Nabide: *Ex qua die descripta conditiones editæ Nabidi forent,*

Credendum scripturam adhiberi ut monumentum contractus, non ut substantia ejus partem) L. in re. 4. & L. si res gesta. 5. D. de Fide Instrumentorum. L. 17. pactum quod bona fide. C. de Pactis. Sic Legem 17. Contractus. C. de Fide instrumentorum interpretantur Bartolus, Johannes Faber, & Salicetus, quorum sententia in judiciis contra Baldum & Castrensem prævaluit. Mynsingerus Decade X. Conf. XCI. Neostadius de Pactis antenuptialibus, observatione XIX. quare non satis probabile est, quod Ligniacus adfert de instrumento à rege subscripto, sed nondum addito sigillo & Secretarii manu, libro II. rerum Italicarum Guicciardini,

Alc. V. conf.
17.

XXXI. Illud vero non admittam, quod quibusdam placuit, contractus regum & populorum, quantum fieri potest, interpretandos ex jure Romano: nisi appareat, inter quosdam populos jus istud civile in his, quæ juris gentium sunt, etiam pro jure gentium receptum esse; quod temere præsumendum non est.

IX, Symp. 13.

XXXII. De eo vero, quod Plutarchus in Symposiis movet, conditionem offerentis, an accipientis verba attendi magis debeant, ita videtur, cum accipiens hic sit, qui promittit, ejus verba formam dare negotio, si absoluta & in se perfecta sunt. Nam si per affirmationem respiciant verba offerentis, tunc ea ipsa ex natura vocum relatarum repetita in promissione videbuntur. Antequam vero accepta sit conditio, ne eum quidem teneri, qui obtulit, certum est, nullum enim adhuc jus quæ situm est, ut ex his, quæ de promissione supra diximus, apparet. Et hæc obligatio conditionis minus est promissione,

† h. l. c. XI. §.
4. & seqq.

CAPUT XVII.

De damno per injuriam dato, & obligatione,
quæ inde oritur.

I. Culpam obligare ad restitutionem damni.	à jure stricto dicto, ubi concurrunt,
II. Damnum intelligi, quod pugnat cum jure stricto dicto.	IV. Damnum & ad fructus pertinere,
III. Accurate distinguendam aptitudinem	V. Ad lucrum cessans quomodo?
	VI. Damnum dare facientes primario;
	VII. Et secundario;

III. Item